

2022 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Γ' Γενικού Λυκείου
Γενικής Παιδείας

Σάββατο 16 Απριλίου 2022 | Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΘΕΜΑΤΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ Α'

[Τα αποσπάσματα που ακολουθούν αποτελούν, διασκευασμένες για τις ανάγκες της εξέτασης, απαντήσεις του Κωνσταντίνου Δασκαλάκη, καθηγητή του Τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών και Επιστήμης Υπολογιστών και μέλους του Εργαστηρίου Πληροφορικής και Τεχνητής Νοημοσύνης του MIT, σε συνέντευξη που παραχώρησε στις 20/01/2018 στο protagon.gr]

Πλέον παρατηρούμε πιο ταχεία ανάπτυξη της τεχνητής νοημοσύνης. Σε τι οφείλεται αυτή η εξέλιξη; Τι έχει αλλάξει;

Αυτό που έχει αλλάξει έχει να κάνει, αφενός, με την προσέγγισή μας στο πώς φτιάχνουμε υπολογιστικές διαδικασίες που μιμούνται ανώτερες νοητικές διαδικασίες του ανθρώπινου εγκεφάλου. Αφετέρου δε – και αυτό ουσιαστικά δικαιολογεί την αλλαγή στην προσέγγισή μας – έχουμε έναν τεράστιο όγκο δεδομένων, διότι η ανθρωπότητα, λόγω της δραστηριότητάς της στο Ιντερνέτ, έχει αφήσει ένα τεράστιο ψηφιακό αποτύπωμα, το οποίο μπορούμε να εκμεταλλευτούμε, για να προπονήσουμε τους αλγόριθμους τεχνητής νοημοσύνης. Επειδή έχουμε πολλά δεδομένα, έχουμε τη δυνατότητα να «κουρδίσουμε» πάρα πολύ καλά τους αλγόριθμους μας, γιατί διαθέτουμε πολλά παραδείγματα από τα οποία μπορεί να μάθουν. Εν πολλοίς αυτό κάνει και ο ανθρώπινος εγκέφαλος. Αυτό, λοιπόν, που έχει αλλάξει σήμερα είναι ότι έχουμε πάρα πολλά δεδομένα χάρη στην ψηφιοποίηση της ανθρώπινης δραστηριότητας και το γεγονός ότι πολλές ανθρώπινες δραστηριότητες έχουν μεταφερθεί στο Ιντερνέτ, από αγορές προϊόντων και υπηρεσιών μέχρι κοινωνική

2022 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

αλληλεπίδραση κι επικοινωνία. Όλη αυτή η αλληλεπίδραση καταγράφεται και χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη τεχνητής νοημοσύνης...

Δεν ανακύπτουν ηθικά ζητήματα με αυτό; Εννοώ από το γεγονός ότι το ανθρώπινο μυαλό θα είναι ανοιχτό και προσβάσιμο στην τεχνολογική διεπαφή;

Σωστά, σίγουρα ανοίγουν θέματα και με την ιδιωτικότητα και με την πρόσβαση στη σκέψη. Για αυτό, πάντα στη συζήτηση για τις τεχνολογικές εξελίξεις πρέπει να σκεφτόμαστε τι θέλουμε για τον άνθρωπο, πώς μπορεί να εκμεταλλευτεί την τεχνολογία κάποιος κακοπροαίρετος και πώς θα στήσουμε δικλίδες προστασίας. Όμως, ό,τι προβληματισμό και να έχουμε, δεν μπορούμε να σταματήσουμε το κύμα της προόδου της τεχνολογίας. Είναι σαν να γυρίζουμε την πλάτη σε ένα κύμα που έρχεται, για να παρασύρει τα πάντα. Πιστεύω ότι είναι πιο εποικοδομητικό να σκεφτόμαστε, ενόψει αυτής της αναμορφωτικής δύναμης που έρχεται, πώς μπορούμε να την κατευθύνουμε, ώστε να αλλάξει θετικά τη ζωή του ανθρώπου, και πώς μπορούμε να προστατευτούμε, αν πιθανώς αυτή φτάσει σε λάθος χέρια. Σκέψου να είσαι σε φάση προβιομηχανικής επανάστασης και να πεις «αρνούμαι να μοιράσω την τεχνολογία, θα την κρατήσω κρυφή». Κατά πολλούς, το τι θα γίνει τελικά έχει σχέση με την ιδιοκτησία των μηχανών, με το ποιος θα έχει πρόσβαση σε αυτές, ποιος θα τις ελέγχει και ποιος θα παίρνει τον πλούτο που παράγεται... Είναι «στο χέρι τους και στο χέρι όλων μας» να προασπίσουμε την προσβασιμότητα όλων των ανθρώπων στα οφέλη της προόδου που θα γίνει, ώστε να μην υπάρχουν χώρες ή εταιρείες ή πολίτες δύο ταχυτήτων. Αυτό δεν είναι ένα πράγμα με το οποίο μπορούμε να παίξουμε. Ταυτόχρονα, είναι και εκπληκτική στιγμή στην ιστορία, γιατί είναι πλέον «στο χέρι όλων μας» να πετύχουμε κάτι, όχι «στο χέρι της πολιτικής ηγεσίας». Οποιοσδήποτε συμμετέχει ενεργά σε αυτή την εξέλιξη συμβάλλει πλέον στο να διασφαλίζεται η ίση πρόσβαση στην τεχνολογία. Και αυτό θα μας φέρει στην καμπή εκείνη της ανθρώπινης ιστορίας, όπου η πρόοδος θα έρθει από όλους μας. Όλοι πρέπει να έχουμε πρόσβαση στην τεχνολογία και όλοι μαζί μπορούμε να καθορίσουμε πού θα πάει το ποτάμι.

2022 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

Αυτή η νέα τεχνολογική επανάσταση φέρνει μαζί της και νέους κανόνες ηθικής;

Προκύπτουν, πράγματι, ηθικά ζητήματα, που δεν ξέρουμε πώς να προσεγγίσουμε. Χαρακτηριστική περίπτωση, νομίζω, είναι αυτή του αυτοοδηγούμενου αυτοκινήτου. Ένα κλασικό δίλημμα είναι το εξής. Ας υποθέσουμε ότι ένα αυτοοδηγούμενο αυτοκίνητο αναγνωρίζει ότι σε μερικά δευτερόλεπτα πρόκειται να συμβεί ατύχημα με εμπλοκή πεζών και ότι αυτό είναι αναπόφευκτο. Ας υποθέσουμε, επίσης, ότι ο αλγόριθμος που το οδηγεί καταλαβαίνει ότι έχει δύο επιλογές: να πάει ευθεία και να σκοτώσει τους πεζούς ή να πάει αριστερά, να χτυπήσει κάποιο στήθαιο και να σκοτώσει τους επιβαίνοντες. Δεν μπορεί να σώσει και τους πεζούς και τους επιβαίνοντες. Πώς θα πάρει αυτή την απόφαση; Εδώ προκύπτουν μια σειρά από ερωτήματα: Πώς ο σχεδιαστής του αλγόριθμου θα λάβει την απόφαση για το ποιος θα ζήσει; Θα αγόραζες το αυτοκίνητο, αν ήξερες ότι ίσως επιλέξει να σκοτώσει εσένα, αντί μια ομάδα παιδιών που διασχίζει τον δρόμο; Θα πλήρωνες κάποιον άνθρωπο να χακάρει το αυτοοδηγούμενό σου, για να σε βάζει δεύτερο στις απώλειες και πρώτο στη ζωή; Ένα άλλο ηθικό ζήτημα που προκύπτει έχει να κάνει με την αμεροληψία. Η Τεχνητή Νοημοσύνη είναι σαν ένα μωρό. Το μωρό έρχεται στον κόσμο με γενετικά χαρακτηριστικά, αλλά εν πολλοίς είναι «άγραφος πίνακας». Οι γονείς τού δίνουν δεδομένα και στόχους. Αν τα δεδομένα που λαμβάνει το μωρό περιέχουν ρατσιστικές απόψεις, προκαταλήψεις ή στερεότυπα, αυτές τις θέσεις θα τις υιοθετήσει. Το ίδιο θα συμβεί μάλλον και με την Τεχνητή Νοημοσύνη και θα επηρεάσει σημαντικά την ανθρωπότητα.

2022 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΚΕΙΜΕΝΟ Β'

[Τα αποσπάσματα που ακολουθούν αποτελούν, διασκευασμένες για τις ανάγκες της εξέτασης, απαντήσεις του Άγγελου Χανιώτη, καθηγητή Αρχαίας Ιστορίας και Κλασικών Σπουδών στο Institute for Advanced Study του Πρίνστον, σε συνέντευξη που παραχώρησε στις 06/07/2017 στο eculture.gr με αφορμή τη διοργάνωση της έκθεσης «Ένας κόσμος συναισθημάτων: Αρχαία Ελλάδα, 700 π. Χ. – 200 μ. Χ.» στο Μουσείο της Ακρόπολης]

Πιστεύετε ότι σήμερα διανύουμε μια εποχή που δίνει σημασία στο συναίσθημα;

Το πιστεύω απόλυτα, σήμερα είμαστε πολύ πιο ευαισθητοποιημένοι στο να παρατηρούμε το συναίσθημα. Κάντε ένα πολύ απλό πείραμα και σβήστε σε μια εφημερίδα όλα τα άρθρα τα οποία περιέχουν ένα συναίσθημα, για παράδειγμα αυτό του φόβου ή της ελπίδας. Ούτε καν το μετεωρολογικό δελτίο δεν θα μείνει. Εκλογές κερδίζονται και χάνονται από το συναίσθημα. Η ελπίδα ή ο φόβος είναι συναισθήματα που συνδέονται και με τη νόηση, αλλά, θα έλεγα, σήμερα υπερισχύει το ανεξέλεγκτο συναίσθημα. Προβλήματα δημιουργούνται, όταν δυο αλληλένδετες διαδικασίες που είναι κομμάτι της λειτουργίας του εγκεφάλου μας ανεξαρτητοποιούνται ή η μια υποσκελίζει εντελώς την άλλη. Η ελπίδα δεν είναι κακή γενικώς, η ελπίδα είναι κακή, όταν δεν στηρίζεται σε οποιαδήποτε λογική λειτουργία.

Πιστεύετε ότι ο σύγχρονος άνθρωπος διαθέτει συναισθηματική νοημοσύνη;

Νομίζω ότι οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν τη σημασία της συναισθηματικής νοημοσύνης και αυτό είναι κάτι το οποίο σχετίζεται και με αδυναμίες της παιδείας. Φυσιολογικά, αυτή η παιδεία θα έπρεπε να ξεκινά από το σπίτι – αλλά με τις σημερινές κοινωνικές συνθήκες δε συμβαίνει –, να συνεχίζεται στο σχολείο και να είναι κάτι ευρύτερο. Μια από τις μεγαλύτερες αδυναμίες γενικότερα των δυτικών κοινωνιών είναι η μετάθεση παιδευτικών στοιχείων, από τον χώρο της οικογένειας στην πρώιμη φάση της ανάπτυξης, στο σχολείο. Η συναισθηματική νοημοσύνη δεν είναι κάτι που κατακτιέται με διδασκαλία, είναι κάτι που το μαθαίνει κανείς, όταν ζει σε μικρή ομάδα, βλέπει τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζονται το συναίσθημα οι άλλοι, οι γονείς, οι φίλοι, παρατηρεί τις συμπεριφορές γύρω του. Αυτό που δεν έχουμε είναι πρότυπα συναισθηματικής νοημοσύνης, για να μπορούμε να διαχειριζόμαστε τα συναισθήματά

2022 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

μας συνειδητά. Και ένας από τους στόχους της έκθεσης είναι ακριβώς αυτή η διαχείριση, δείχνοντας πού οδηγεί το ανεξέλεγκτο συναίσθημα.

Πόσο διαφέρουμε από τους αρχαίους Έλληνες σε αυτό που θεωρούμε συναίσθημα;

Οι αρχαίοι Έλληνες πίστευαν ότι το συναίσθημα είναι μια εξωτερική δύναμη που έρχεται από έξω και σε κατακτά. Εμείς σήμερα πιστεύουμε ότι το συναίσθημα είναι κάτι που γεννιέται μέσα μας. Και το ένα και το άλλο ισχύουν, αφενός τα εξωτερικά ερεθίσματα είναι ισχυρά, αφετέρου το συναίσθημα συνδέεται με λειτουργίες του συνόλου του ανθρώπινου οργανισμού, με όλες τις λειτουργίες του εγκεφάλου που συνδέονται με τη μνήμη, την προσοχή, τη συναίσθηση αλλά και τη νόηση. Η σύνδεση αυτών των λειτουργιών μας επιτρέπει να είμαστε ολοκληρωμένοι. Θεωρώ πως η συναισθηματική νοημοσύνη είναι η ολοκλήρωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς.

Το μεγαλύτερο πρόβλημα ενός ανθρώπου σε σχέση με τα συναισθήματά του, κατά τη γνώμη σας;

Είναι πρόβλημα να ασχολείται κανείς μόνο με την κατανόηση του δικού του συναισθήματος. Να μην κατανοεί, δηλαδή, ότι το συναίσθημα δεν βρίσκεται μόνο μέσα μας, αλλά και μεταξύ μας, μεταξύ των ανθρώπων. Ένα από τα μεγάλα προβλήματα που έχει ο σύγχρονος κόσμος και που εμφανίζεται και με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης είναι ένα είδος ναρκισσισμού, όταν προσπαθούμε να παρουσιάσουμε σε αγνώστους αυτά που συναισθανόμαστε. Οφείλεται και στην απομόνωση και τη μοναξιά το ότι ασχολούμαστε και προβάλλουμε το συναίσθημά μας μέσω μιας οθόνης, χωρίς να βλέπουμε ποτέ ούτε καν εκείνον που θα μας κάνει το like. Αυτό, το να μη μας ενδιαφέρει καθόλου τι βρίσκεται πέρα από την οθόνη του υπολογιστή, είναι ένα από τα πιο εκρηκτικά φαινόμενα της εποχής μας.

2022 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ'

[Το ποίημα που ακολουθεί γράφτηκε από τη Θεώνη Δρακοπούλου (1885 - 1968), Ελληνίδα ηθοποιό και ποιήτρια, που έμεινε γνωστή με το ψευδώνυμο Μυρτιώτισσα].

Μυρτιώτισσα, Έρωτας τάχα να 'ν' αυτό

Έρωτας τάχα να 'ν' αυτό
που έτσι με κάνει να ποθώ
τη συντροφιά σου,
που σαν βραδιάζει, τριγυρνώ
τα φωτισμένα για να δω
παράθυρά σου;

Έρωτας να 'ναι σιωπή
που, όταν σε βλέπω, μου το κλείνεις
σφιχτά το στόμα,
που, κι όταν μείνω μοναχή,
στέκω βουβή κι εκστατική
ώρες ακόμα;

Έρωτας να 'ναι ή συμφορά,
με κάποιου αγγέλου τα φτερά,
που έχει φορέσει,
κι έρχετ' ακόμη μια φορά
με τέτοια δώρα τρυφερά
να με πλανέσει;

Μα ό,τι και να 'ναι, το ποθώ,
και καλώς να 'ρθει το κακό,
που είν' από σένα·
θα γίνει υπέρτατο αγαθό,
στα πόδια σου αν θα σωριαστώ
τ' αγαπημένα.

2022 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

- A.** Να παρουσιάσετε συνοπτικά το περιεχόμενο της απάντησης του Κωνσταντίνου Δασκαλάκη στη δεύτερη ερώτηση του δημοσιογράφου, δηλαδή στο απόσπασμα (**Σωστά, σίγουρα ... το ποτάμι**) του κειμένου Α'. Το κείμενό σας θα πρέπει να έχει έκταση 70 περίπου λέξεων.

[Μονάδες: 15]

- B1.** Για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις να γράψετε στο τετράδιό σας το αντίστοιχο γράμμα της πρότασης και δίπλα την ένδειξη **ΣΩΣΤΟ**, αν η πρόταση αποδίδει ορθά κάποια άποψη που διατυπώνεται από τον συγγραφέα στο κείμενο Β', ή την ένδειξη **ΛΑΘΟΣ**, αν η πρόταση δεν αποδίδει ορθά κάποια άποψη που διατυπώνεται από τον συγγραφέα του κειμένου Β'. Να μην παραθέσετε το απόσπασμα του κειμένου Β' που επιβεβαιώνει την απάντησή σας.

- **α.** Σύμφωνα με τον Άγγελο Χανιώτη, ο άνθρωπος είναι αποστασιοποιημένος σήμερα από το συναίσθημα.
- **β.** Κατά τον Άγγελο Χανιώτη, όταν ο άνθρωπος δεν καταφέρνει να χαλιναγωγήσει πλήρως τα συναισθήματά του, δημιουργούνται προβλήματα.
- **γ.** Σύμφωνα με το κείμενο Β', η παρεχόμενη από τους φορείς αγωγής καλλιέργεια επιτυγχάνει την πλήρη ανάπτυξη της συναισθηματικής νοημοσύνης των νέων.
- **δ.** Στο κείμενο Β' ο Άγγελος Χανιώτης υποστηρίζει ότι, για να αναπτύξει κανείς συναισθηματική νοημοσύνη, πρέπει να εκτεθεί σε κατάλληλα πρότυπα στον οικογενειακό του περίγυρο.
- **ε.** Κατά τον Άγγελο Χανιώτη, το άτομο οφείλει να δώσει έμφαση και στα συναισθήματα των συνανθρώπων του.

[Μονάδες: 10]

2022 | Απρίλιος | Φάση 3 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

B2. α) Ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης σε κάποιο απόσπασμα της συνέντευξής του χρησιμοποιεί ένα παράδειγμα και σε κάποιο άλλο μια αναλογία.

i. Να εντοπίσετε και να καταγράψετε τα σχετικά αποσπάσματα **(4 Μονάδες)**.

ii. Να παρουσιάσετε τη λειτουργία του παραδείγματος και της αναλογίας στο κείμενο **(6 Μονάδες)**.

[Μονάδες: 10]

B2. β) Να μετατρέψετε τις υπογραμμισμένες ρηματικές φράσεις των δύο κειμένων σε ονοματικές φράσεις **(3 Μονάδες)**. Ποιο υφολογικό αποτέλεσμα προκύπτει από την αλλαγή που κάνατε **(2 Μονάδες)**;

[Μονάδες: 5]

B3. Σε μια παράγραφο 100 περίπου λέξεων να εξηγήσετε πώς αντιλαμβάνεστε την παρακάτω διαπίστωση, που κάνει ο Άγγελος Χανιώτης στο κείμενο Β': **«Είναι πρόβλημα να ασχολείται κανείς μόνο με την κατανόηση του δικού του συναισθήματος. Να μην κατανοεί, δηλαδή, ότι το συναίσθημα δεν βρίσκεται μόνο μέσα μας, αλλά και μεταξύ μας, μεταξύ των ανθρώπων».**

[Μονάδες: 15]

Γ. Να καταγράψετε τα συναισθήματα και τις σκέψεις του ποιητικού υποκειμένου, «τη φωνή» του οποίου ακούτε στο ποίημα / κείμενο Γ'. Ποια είναι η δική σας άποψη για την επίδραση του έρωτα στους ανθρώπους; Το ερμηνευτικό σας σχόλιο θα πρέπει να έχει έκταση 150 – 200 λέξεων. Για τη σύνταξή του να αξιοποιήσετε τέσσερις κειμενικούς δείκτες του ποιήματος και να παραθέσετε τα αντίστοιχα αποσπάσματά του.

[Μονάδες: 15]

- Δ. Στο κείμενο Α' ο Κωνσταντίνος Δασκαλάκης επισημαίνει ότι *«Όμως, ό,τι προβληματισμό και να έχουμε, δεν μπορούμε να σταματήσουμε το κύμα της προόδου της τεχνολογίας. Είναι σαν να γυρίζουμε την πλάτη σε ένα κύμα που έρχεται, για να παρασύρει τα πάντα»*. Στο κείμενο Β' ο Άγγελος Χανιώτης υπογραμμίζει ότι *«Θεωρώ πως η συναισθηματική νοημοσύνη είναι η ολοκλήρωση της ανθρώπινης συμπεριφοράς»*. Να παρουσιάσετε και να τεκμηριώσετε τη δική σας άποψη α) για την προσφορά της τεχνολογίας στη βελτίωση της ποιότητας της καθημερινής ζωής του ανθρώπου σήμερα και β) για τη συμβολή της συναισθηματικής νοημοσύνης στη διασφάλιση της ψυχικής ισορροπίας του σύγχρονου ανθρώπου και της ομαλής συμβίωσης των μελών της σύγχρονης κοινωνίας. Το κείμενό σας θα πρέπει να έχει τη μορφή δοκιμίου που γράφετε για τις ανάγκες του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας, έκταση 350 – 400 λέξεις και αντιπροσωπευτικό του περιεχομένου του τίτλο.

[Μονάδες: 30]

ΕΙΝΑΣΤΕ ΝΕΣΤΑ